

2. Петренко С.І. Аналіз проблеми безпечної роботи учнів початкових класів у мережі інтернет. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2020. № 1 (19). С. 85–92.
3. Словник української мови: в 11 томах / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 10. С. 440.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ УЧИТЕЛЕМ ПІД ЧАС СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Шпеко А., здобувачка науково-практичного рівня вищої освіти
Науковий керівник: Стрілець С.І., доктор педагогічних наук, професор
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
м. Чернігів*

Анотація. З огляду на актуальність підготовки вчителя початкових класів до соціально-емоційного навчання учнів подано практичні завдання із зазначеними особливостями їх впровадження засобами цифрових технологій.

Ключові слова: соціально-емоційне навчання, цифрові технології, вчитель початкових класів, молодші школярі.

Зважаючи на серйозні зрушення в ХХІ столітті, освітня програма для майбутніх учителів початкової школи має враховувати їхній соціально-емоційний розвиток і підготовку до його сприяння у ЗЗСО. Водночас є потреба у «творчій активності фахівця і розвиненому технічному мисленні, в умінні конструювати, оцінювати, раціоналізувати техніку і технологію» [2, с. 173]. Як зазначено в Аналітичному огляді, необхідні зусилля для впровадження елементів соціально-емоційного навчання (далі – СЕН) в чинні програми, поширюючи кращі практики, методика та навчально-дидактичні матеріали для підготовки в ЗВО та підвищення кваліфікації вчителів [1, с. 47].

Мета дослідження полягає в практичному обґрунтуванні особливостей використання цифрових технологій вчителем початкових класів у процесі СЕН.

Інститут освіти для миру та сталого розвитку Махатми Ганді ЮНЕСКО описує СЕН як «навчання, яке дозволяє всім учням визначати й керувати емоціями, практикувати усвідомлену взаємодію та демонструвати просоціальну поведінку для процвітання людини до мирного й сталого життя на планеті» [3]. Отже, соціальна та емоційна сфери – невід’ємна частина цілісного розвитку особистості. Оскільки вони є фундаментом усіх соціальних зв’язків, що сприяють самосвідомості та пошуку свого місця в суспільстві, є передумовою становлення успішного індивіда в академічному плані.

Для побудови безпечного, сприятливого середовища, у якому набуваються ключові навички СЕН, є важливим розвиток потенціалу вчителів до успішної інтеграції цифрових технологій. Відтак вони дозволяють вчителю модернізувати освітній процес, створюючи доступний інтерактивно-мотивуючий та естетично візуалізований вміст, оскільки учні є зацікавленими сторонами у використанні гаджетів, а саме: смартфони, планшети, електронні книги, смарт-дошки та ПК.

Учителю варто пам’ятати, що під час використання цифрових інструментів інтеракція повинна супроводжувати цей процес систематично, спираючись на форми індивідуальної та колективної навчально-пізнавальної діяльності. Розглянемо особливості використання цифрових технологій.

Щоденні зустрічі варто розпочинати не лише зі словесного привітання, а й з інших дій. Перші хвилини уроку є основою міцної шкільної спільноти, адже присвячуються обміну думками – продуктивному способу обговорення емоцій та подій, що вплинули на дитину останнім часом. «Оживляють» ранок 1-2-хвилинні аудіозаписи учнів, які вони записують з метою мотивування інших до здобуття знань, сприяння підтримки та підбадьорення. Обиратиметься запис випадковим чином, а записувати нові треба лише після прослуховування всіх.

За допомогою генератора випадкових чисел або грального онлайн-кубика вибирайте кумедне або пізнавальне питання зі списку для розвитку соціальної свідомості. Наприклад, «Я хочу відправитися в подорож до країни..., у якій люди...», «Якби я був волонтером, то б у першу чергу допоміг би..., бо...». Це знайомить з різними знаннями, досвідом і сприяє емоційному збагаченню.

Також доцільно раз на тиждень залучати учнів до пошуку та обговорення інформації про добру справу в світі. Наприклад, на сайті UNESCO MGIEP, здійснюючи маніпуляції з віртуальним глобусом, з'являється інформація про прояв доброти у вибраній країні, так демонструється цінність співпереживання.

Окрім емоджі, у чаті є інші шляхи поділитися емоційним світом у режимі дистанційного уроку. Щоб висловити свої почуття, діти можуть намалювати або написати їх на інтерактивній дошці; проглянути анімаційні або звичайні зображення на екрані, написати число емоції в чат чи обвести в коло картинку з настроєм. Відчутти повноцінний спектр емоцій можливо за допомогою аудіозапису, в якому мелодія змінює мажорний лад на мінорний.

Розмальовки також мають значення для СЕН. Учитель створює баночки з наповненнями в середині або без них, які учні розмальовують відповідно до настрою, поряд зазначаючи колір і назву емоції, яка йому відповідає. Для цього є зручною програма Paint. Розфарбовані малюнки поширюють в чаті класу після уроків, щоб зрозуміти, як змінювалися емоції протягом навчального дня.

Ще одним захопливим доповненням є генератор цитат з пісень чи літературних творів, висловів мислителів чи педагогів, що розумітимуться учнями як передбачення на день чи поштовх до реалізації власного задуму. Добір цитат узгоджується з темою чи днем тижня. Є два варіанти використання генератора: учень натискає на кубик і дізнається порядковий номер цитати з документа; школяр вмикає відеоролик з цитатами й зупиняє його в будь-яку секунду. Важливо, щоб учитель надіслав у чат посилання на генератор, тоді учні зможуть ним скористатися одночасно на власних пристроях. Як варіація, вчитель на спільному екрані рандомно вибирає цитату дня для всього класу.

Для розвитку навички відповідального прийняття рішень пропонуються учням наступні доручення: групове ведення розділу електронного щоденника класу; нотування даних про погоду в онлайн-календарі та короткий звіт до нього; створення та проведення невеликих анкетувань та опитувань у спільній групі або гугл формах; проведення короткотривалих пауз відпочинку зі списку, написаного класом у спільному онлайн-документі; розсилка повідомлень про найближчі та очікувані дітьми заходи через месенджери чи електронну пошту; внесення пропозицій щодо дозвілєвої діяльності шляхом поширення геолокації.

Під час використання наступних вправ здійснюється організація та показ прояву ініціативи, контроль стресу, що розвиває навичку самоуправління. Наприклад, учні добирають по одній вправі, що їм до вподоби, для релаксації або глибокого дихання, а вчитель додасть їх в електронний календар. Кожного дня буде інша вправа, а проводитиме її учень, який поділився нею з класом. Водночас з учнями в спільному документі можна скласти перелік афірмацій і протягом дня повторювати по дві, щоб підсилити впевненість у своїх силах.

Самосвідомість як навичку внутрішньоособистісного розуміння варто розвивати під час перегляду відео, що може бути інструментом для аналізу власних емоцій. Коли школярі дивитимуться запропонований відеоролик, слід зробити запис екрану. Після цього продемонструвати його з метою визначення почуттів учнів, впевненості в особистій та соціальній ідентичності.

Учитель створює електронний альбом з такою кількістю сторінок, що вдвічі перевищує кількість учнів класу і ще дві для себе. Учні та вчитель додають свої фото і пишуть про себе кілька хештегів. Також дублюється сторінка лише з фотографією, де інші діти та педагог пізніше вноситимуть ключові слова, що узагальнюють їхні думки про певну людину. Активне ведення альбому (корекція, актуальні доповнення) сприятиме розвитку самосвідомості й соціальній обізнаності, позаяк визнаються і власні цінності, інтереси, і погляд інших, засвідчення ними слабких, сильних сторін оточення.

Для побудови стосунків у цифровому світі в режимі реального часу треба за допомогою діджитал-інструментів створити в месенджері закриту спільноту для врегулювання міжкласових питань, а в соціальній мережі – відкрити, щоб поширювати досвід. Оскільки більшість дітей вже з дошкільного віку вміють користуватися цифровими технологіями, не має виникнути труднощів у прийнятті запрошення до онлайн-команди або класу, наприклад на платформі Canva. Однак про це слід сповістити батьків, отримавши дозвіл. Можливості сайту дозволять створити цифрове портфоліо, де однокласники та вчитель, маючи доступ, зможуть ділитися враженнями від шкільного життя, фотографіями дозвілля, процесом виконання проєктів тощо.

Для кращої соціалізації в режимі онлайн бажано запропонувати декільком учням щотижня додавати на картку, заздалегідь створену вчителем, коротку інформацію про власні інтереси (2-4 сполучення слів). Наприклад, створюю вироби з паперу, люблю допомагати

тваринам, обираю друга – не телефон, готую з дорослими. Однокласники вписуватимуть свої імена в ту комірку, з описом якої збігаються захоплення. Отже, діти знатимуть, з ким обговорити певну тему або до кого звернутися, щоб спробувати себе в тій чи іншій сфері.

Завдяки цифровим технологіям з'являється доступ до електронних книжок, які не завжди можна знайти в шкільній бібліотеці. Для вдумливішого обговорення змісту книги є можливість щось домалювати чи дописати, не псуючи при цьому її. Окрім цього, реалізуються очікувані результати навчання учнів у межах змістової лінії «Досліджуємо медіа». Такими книжками сучасних вітчизняних письменників, що висвітлюють важливі соціальні теми, мають потенціал для СЕН та вільний доступ до читання, є: «Майя та її мами» і «Діти повітряних тривог» Л. Денисенко, «Світ без меж» А. Степули, «Сором'язливий Сальватор» М. Марченко, «Чудове чудовисько» С. Дерманського.

З огляду на описане вище, електронні інструменти й пристрої є повноцінними засобами для соціально-емоційного розвитку особистості та зацікавлення освітнім процесом. СЕН допомагає багатьом учням заспокоїтися, коли вони відчувають тривогу або хвилювання, збалансувати нервову систему, прокласти шлях до розуміння особливостей інших та визнання важливості міцних стосунків та командної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний огляд «Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» / Гриневич Л., Дрожжина Т., Глоба О. та ін. ; за заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікової. Київ : Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 312 с.
2. Стрілець С. І. Інновації у вищій педагогічній освіті: теорія і практика : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. 2-ге вид. допов. і переробл. Чернігів : ФОП Лозовий В.М. 2015. 544 с.
3. UNESCO MGIEP Transforming Education. URL: <https://mgiep.unesco.org/> (дата звернення: 6.10.2022)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Багрій Д., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Багрій М.А., докторка педагогічних наук, викладачка-методист Прикарпатський національний університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Правова культура учнів – це сукупність правових знань, умінь, морально-правових ціннісних орієнтацій особистості, які реалізуються в життєдіяльності людини, виконання вимог права і соціально-активна позиція особистості в правоохоронній діяльності. Процес формування правової культури будується відповідно з основними компонентами правової культури: інтелектуальним, емоційно-ціннісним і практичним. Аналіз поняття «правова культура» як виду соціальної культури дозволяє розглядати її як здатності людини в рамках нормативних вимог суспільства самостійно знайти своє місце в житті на підставі усвідомлення власних цілей, засобів їх досягнення і відповідальності за прийняте рішення і наслідки його реалізації.

Соціалізувальна роль права полягає в тому, що воно не обмежується регуляцією поведінки особистості, а активно проникає в соціальну сферу, спонукаючи окремих людей, соціальні групи, суспільство до певних форм взаємодії; так право забезпечує включення індивідів і груп у певні соціально-правові зв'язки із суспільством.

Як зазначив О. Гречин, правова свідомість – це не просто сума накопичених знань про закон і законність, правові погляди та переконання, вони не є звичайним поєднанням у свідомості людини, а є результатом переробки, іншими словами, правова свідомість – це синтезоване сприймання цього складного комплексу, що становить суттєву рису психології людини, її характеру [1, с.19-24].

Правова поведінка загалом має складну структуру й багатоступеневий характер. Найбільш розповсюдженим у сучасній науковій літературі є її розуміння як соціально-значущої поведінки індивідуальних і колективних суб'єктів, що підконтрольна їх свідомості та волі, передбачена нормами права і зумовлює юридичні наслідки. Соціально-правові норми,